

فهرست مطالب

۱۳	سخنی با خواننده.....
۱۷	حوزه انقلابی و کنشگری سیاسی روحانیت.....
۱۹	مفهوم‌شناسی واژه انقلاب.....
۲۰	مفهوم‌شناسی حوزه انقلابی.....
۲۱	۱. انقلابی در روش.....
۲۲	۲. انقلابی در هدف.....
۲۳	۳. انقلابی در ارزش‌ها.....
۲۵	حوزه انقلابی در کلام مراجع معظم.....
۲۶	حوزه انقلابی از منظر مقام معظم رهبری.....
۲۶	۱. ساحت بینشی تفکر انقلابی.....
۲۷	۲. ساحت روحیه انقلابی.....
۲۷	۳. ساحت حرکت انقلابی.....
۲۸	ویژگی‌های حوزه انقلابی از نظر مقام معظم رهبری.....

..... ۶۱ ۲۹
..... ۶۱ ۲۹
..... ۶۳ ۳۳
..... ۶۴ ۳۵
..... ۶۷ ۳۶
..... ۶۹ ۳۶
..... ۷۰ ۳۷
..... ۷۱ ۳۸
..... ۷۲ ۴۱
..... ۷۳ ۴۳
..... ۷۳ ۴۴
..... ۷۵ ۴۵
..... ۷۶ ۴۶
..... ۸۰ ۴۷
..... ۸۱ ۴۹
..... ۸۲ ۵۰
..... ۸۳ ۵۲
..... ۸۴ ۵۴
..... ۹۰ ۵۶
..... ۹۲ ۵۷
 ۵۸

۱۴۲	موضوع‌شناسی و تخصص‌گرایی	۱۰۲	مناسبات حوزه و انقلاب اسلامی
۱۴۵	اقتضائات تحول در علوم حوزه	۱۰۲	مقدمه
۱۴۷	آسیب‌شناسی تحول در علوم حوزوی	۱۰۳	وظایف اصلی فقها در قبال جامعه
۱۴۷	احاطه‌نداشتن روشنفکران دینی به مبانی اجتهاد	۱۰۵	رابطه حوزه و انقلاب اسلامی
۱۴۹	نبود نظام‌وارگی	۱۰۷	چیستی حوزه و روحانیت
۱۵۳	آسیب تفکیک میان علوم انسانی با علوم حوزوی	۱۰۹	تأثیر انقلاب اسلامی بر حوزه علمیه
۱۵۴	فقدان نظام‌سازی در راستای تمدن اسلامی	۱۱۰	تأثیر متقابل انقلاب اسلامی بر حوزه
۱۵۸	نقش حوزه در اسلامی‌سازی علوم انسانی	۱۱۲	داوری در مناسبات حوزه و انقلاب اسلامی
۱۵۸	مقدمه	۱۱۳	شاخص‌های انقلاب اسلامی
۱۶۲	مفهوم‌شناسی	۱۱۵	سطوح نیروهای درون حوزه
۱۶۴	ضرورت ورود حوزه به اسلامی‌سازی علوم	۱۱۶	تأثیرات انقلاب اسلامی بر حوزه
۱۶۶	گام‌های تحول در علوم انسانی	۱۱۹	نقد و بررسی
۱۶۷	نقد علوم انسانی موجود	۱۲۴	پرسش
۱۶۹	پیرانگاری علوم انسانی	۱۲۷	پاسخ
۱۷۰	مرحله تولید	۱۳۰	حوزه انقلابی و آسیب‌شناسی علوم حوزوی
۱۷۱	نقد و بررسی	۱۳۰	مقدمه
۱۷۴	پرسش و پاسخ	۱۳۱	مفهوم‌شناسی
۱۷۶	جمع‌بندی	۱۳۲	آسیب‌شناسی علوم حوزوی
۱۸۰	حوزه انقلابی و مسئولیت‌های فراملی	۱۳۳	آسیب‌های سطح راهبرد
۱۸۰	مقدمه	۱۳۹	آسیب‌شناسی در سطح راهکارها
		۱۳۹	نبود ارتباط بین حوزه و نظام

۲۳۱	روایات	۱۸۱	تعیین مراد از حوزه انقلابی و مسئولیت‌های فراملی
۲۳۳	اصطلاحات	۱۸۴	نسبت حوزه انقلابی در گفتمانهای اسلام سیاسی
۲۳۹	اعلام و مشاهیر	۱۸۴	مسئولیت‌های فراملی گفتمان اسلام غیرسیاسی
۲۴۱	کتاب‌ها	۱۸۶	مسئولیت‌های فراملی گفتمان اسلام سیاسی میانه‌رو
۲۴۲	مکان‌ها	۱۸۹	مسئولیت‌های فراملی اسلام سیاسی رادیکال
		۱۹۱	قدر متیقن مسئولیت‌های فراملی در سه گفتمان
		۱۹۳	نقد و بررسی
		۲۰۰	پرسش
		۲۰۲	پاسخ
		۲۰۵	حوزه انقلابی و مسئله فلسطین
		۲۰۶	مقدمه
		۲۰۶	سیاست آمریکا در بحث انتقال سفارت به قدس
		۲۰۹	تبعات بین‌المللی و منطقه‌ای انتقال سفارت آمریکا به قدس
		۲۱۰	راهکارهای مقابله با سیاست‌های آمریکا در منطقه
		۲۱۵	وظایف دولت‌های اسلامی در قبال مسئله فلسطین
		۲۲۰	تأثیر مبانی فقهی بر اندیشه‌های حضرت امام 1
		۲۲۲	حوزه انقلابی؛ حوزه تحول‌خواه
		۲۲۳	آسیب‌شناسی حوزه انقلابی تمدنی
		۲۲۷	راهکارهای مقابله با سیاست‌های اسرائیل
		۲۲۹	نمایه‌ها
		۲۲۹	آیات

سخنی با خواننده

مقام معظم رهبری در واپسین روزهای سال ۱۳۹۴، از «حوزه انقلابی» و ضرورت حفظ و تداوم آن سخن به میان آوردند. این تعبیر بیش از هر چیزی تداعی‌کننده مناسبات حوزه علمیه و انقلاب اسلامی بود که نوعی مرزبندی مفهومی در میان دو گونه «سیاست پرهیزی حوزوی» و «سیاست‌زدگی حوزوی» را نشان می‌داد. حوزه انقلابی بر این اساس، چنان ارتباط وثیقی میان انقلاب اسلامی و رسالت حوزه علمیه برقرار می‌نماید که نه در گردونه سیاست پرهیزی به انزوای سیاسی مبتلا می‌گردد و نه در ورطه سیاست‌زدگی از عقلانیت سیاسی دور می‌شود.

اگرچه چنین برداشتی از حوزه انقلابی در تأمل اولیه موجه می‌نماید، به نظر می‌رسد نیازمند تحلیل مفهومی دقیق‌تر و موشکافانه‌تر است. ایضاح مفهومی حوزه انقلابی، بی‌تردید، نیازمند التفات بیشتر به ابعاد و زوایای مفهومی آن از یک سو و نسبت‌سنجی آن با دیگر مفاهیم از سوی دیگر است. تحلیل مذکور ابعاد گوناگون این مفهوم را آشکار ساخته و قضاوت و داوری دربارهٔ وضعیت کنونی حوزه علمیه و نیز ترسیم آینده‌ای مطلوب برای حوزه علمیه در جهت

اهداف و آرمان‌های انقلاب اسلامی را ممکن می‌سازد.

همایش «حوزه انقلابی؛ مسئولیت‌های ملی و فراملی» با چنین هدفی تلاش می‌کند ضمن ایضاح مفهوم و تبیین ابعاد و زوایای حوزه انقلابی، مسئولیت‌های آن را در دو عرصه ملی و فراملی تبیین نماید. دست‌اندرکاران این همایش با اذعان به ضرورت بررسی علمی و دقیق مناسبات حوزه علمیه و انقلاب اسلامی در صدد افکندن پرتوی روشن بر مفهوم حوزه انقلابی و تبیین ابعاد و زوایای آن به‌ویژه از منظر مسئولیت‌های فراروی حوزه علمیه در راستای اهداف و آرمان‌های ملی و فراملی انقلاب اسلامی هستند.

پژوهشکده علوم و اندیشه سیاسی به سهم خود با تکیه بر ظرفیت‌ها و کسب توانمندی‌های علمی از اندیشه‌ورزی در ساحت علوم و اندیشه سیاسی با رویکردی اسلامی، همایش مذکور را برنامه‌ریزی و برگزار می‌کند. این پژوهشکده در چارچوب اهداف و مأموریت‌های علمی پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی و همسوبا رسالت و مأموریت دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم، در سالگرد طرح مسئله «حوزه انقلابی» می‌کوشد حاصل مطالعات و بررسی‌های علمی پژوهشگران و صاحبان‌نظر در این عرصه را در قالب منشورات همایش به جامعه علمی بنماید. در کنار تدوین مقالات علمی درباره محورها و موضوعات مرتبط با همایش، زمینه طرح دیدگاه‌های مختلف درباره حوزه انقلابی و ابعاد آن در قالب سلسله «نشست‌های تخصصی» با حضور استادان و صاحب‌نظران فراهم گردید که حاصل آن از منشورات و دستاوردهای همایش است. در ضمن «مجموعه‌مقالات» همایش، دیدگاه نویسندگان و پژوهشگران فرهیخته را در قالب مقالات علمی- پژوهشی عرضه می‌کند و در نهایت امکان بیان دیدگاه‌ها و مواضع ارزشمند برخی از آیات

عظام و استادان گرانقدر در قالب «مجموعه‌مصاحبه‌ها» فراهم گردیده است. به نظر دست‌اندرکاران همایش تنوع در قالب‌های سه‌گانه مذکور امکان مشارکت علمی بسیاری از استادان و صاحب‌نظران در عرصه مناسبات حوزه علمیه و انقلاب اسلامی را فراهم ساخته است.

فراهم‌آمدن زمینه سخن از دیدگاه‌ها و اندیشه‌های ارزشمند در باب حوزه انقلابی در قالب یک همایش علمی، بی‌تردید، مرهون مساعدت‌ها و تلاش‌های ارزنده جمع زیادی از فرهیختگان است که در صدر آنها حمایت‌های عالمانه و مسئولانه حجت‌الاسلام والمسلمین دکتر احمد واعظی، ریاست محترم دفتر تبلیغات اسلامی قرار دارد. مساعدت‌ها و همکاری‌های ارزشمند حجت‌الاسلام والمسلمین دکتر نجف لکزایی، ریاست محترم پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی، بی‌تردید، تقویت‌کننده غنای علمی و تسهیل‌کننده فرایند اجرایی همایش به حساب می‌آید. زحمات گرانسنگ پژوهشگران ارجمند جناب آقای محمود فلاح در تدوین مجموعه‌مقالات، جناب آقای همت بدرآبادی در برگزاری نشست‌های تخصصی و تدوین مجموعه‌نشست‌های همایش و جناب آقای دکتر مسعود معینی‌پور در تهیه و تنظیم مجموعه‌مصاحبه‌های همایش فراهم‌کننده محتوای علمی همایش بوده است. همچنین تلاش و زحمت جناب آقای دکتر مختار شیخ‌حسینی در ارزیابی مجموعه‌آثار همایش شایسته بیان است. در نهایت همکاری ارزشمند اعضای محترم کمیته علمی و مدیران محترم گروه‌ها، اعضای محترم هیئت علمی، نشر پژوهشگاه که طبع این نوشتار رابه صورت زیبا و آراسته و تعهد کرد و کارشناسان و نیروهای اجرایی پرتلاش پژوهشکده به‌ویژه جناب آقای پرویز کاظمی نقش تعیین‌کننده‌ای در برگزاری این همایش داشت. به گونه‌ای دیگر مدیون همکاری مرکز همکاری‌های علمی

و بین‌المللی و دبیرخانه هیئت حمایت از کرسی‌های نظریه‌پردازی، نقد و مناظره هستیم. زحمات و مساعدت‌های همه این بزرگواران را ارج می‌نهم و مراتب قدردانی و سپاس خود را از تقدیم این عزیزان ابراز می‌کنم.

منصور میراحمدی

رییس پژوهشکده علوم و اندیشه اسلامی

و دبیر کمیته علمی همایش

«حوزه انقلابی؛ مسئولیت‌های ملی و فراملی»

حوزه انقلابی و کنشگری سیاسی روحانیت^۱

عبدالحسین خسروپناه^۲

کاظم قاضی‌زاده^۳

● فراتی: چندی است که واژه حوزه انقلابی در محافل علمی مطرح شده است، به نظر می‌رسد ادبیات حوزه انقلابی به توضیح روشنی نرسیده و احساس می‌شود دچار هاله‌ای از ابهامات در تبیین موضوع است. با توجه به چنین نیازی، پژوهشکده علوم و اندیشه سیاسی می‌کوشد در قالب سلسله نشست‌هایی ذیل همایش «حوزه انقلابی؛ مسئولیت‌های ملی و فراملی» و با حضور متخصصان و صاحب‌نظران حوزوی به تبیین علمی این واژه و در نتیجه ایضاح مفهومی و برطرف کردن ابهام مفهومی آن بپردازد.

نکته‌ای که به ایضاح مفهومی حوزه انقلابی کمک می‌کند، بحث از تبار و پیشینه‌ای است که به شکل‌گیری این مفهوم در ادبیات سیاسی منجر می‌شود؛

۱. این کرسی مناظره در تاریخ ۱۳۹۶/۶/۲۲ با دبیری آقای عبدالوهاب فراتی دانشیار پژوهشگاه فرهنگ

و اندیشه اسلامی در پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی پژوهشکده علوم و اندیشه سیاسی برگزار شد.

۲. استاد و رئیس مؤسسه پژوهشی حکمت و فلسفه ایران (ارائه دهنده)

۳. استادیار دانشگاه تربیت مدرس (ارائه دهنده)